

Szemponatok a hadtápegységek „M” tevékenységének ellenőrzésére

*Dr. Lapos Mihály ezredes
a hadtudományok kandidátusa*

A Magyar Néphadseregben az utóbbi években az ellenőrző munka úgy tartalmi, mint minőségi vonatkozásban komoly fejlődési folyamaton ment keresztül. Ma már a vezetés valamennyi szintjén egyértelműen vallják, hogy a parancsnokok vezető-irányító tevékenységének egyik lényeges elemét az alárendelték folyamatos ellenőrzése képezi.

Az ellenőrzések rendszere, formái, eszközei és módszerei a fő területeket illetően (felügyeleti, belső stb. ellenőrzések) kialakultak, melyek a vezetés igényeit megfelelően kielégítik. Emellett azonban az is megállapítható, hogy egyes szakterületeken – a szabályozottság hiányában – nincsenek kiaknázva mindazon lehetőségek, amelyeket jogosan elvárunk. Ezekhez a területekhez sorolhatjuk a hadtápegységek „M” tevékenységének ellenőrzését is. Ez természetszerűen nem azt jelenti, hogy e területen nem folyik ellenőrzés, a probléma abban foglaltatik, hogy a tevékenységet nem egységes szempontok és elvek szerint hajtják végre, az értékeléshez nincsenek összehangolt mutatók. Ennek következtében az ellenőrzött egység értékelése annak függvénye, hogy az azt végrehajtó előljáró milyen szempontok alapján végzi.

Az előzőekben ismertetett okok miatt az „M” rendszer korszerűsítése soron következő feladatok kimunkálása folyamán kiemelt figyelmet fordítottunk az ellenőrzések rendszereinek és szempontjainak a kidolgozására, melyet jelen cikkben kívánunk közre bocsátani, azzal a céllal, hogy segítse elő az ellenőrzést végrehajtó bizottságok és személyek tevékenységét, ráirányítsa a figyelmet a mozgósítási munkák azon területeire, amelyek beható tanulmányozása útján fel lehet mérni a harcászultségi-mozgósítási tervek realitását, gyakorlati értékét, végrehajthatóságát, megbízhatóan értékelni lehet az adott egység „M” készségét. Ennek megfelelően a cikk az ellenőrzési tevékenység alábbi fő területeire ad szempontokat:

- „M” tevékenység részletes ellenőrzése;
- „M” összekovácsolási gyakorlatok ellenőrzése.

Az „M” tevékenység részletes ellenőrzése

Az ellenőrzés célja, hogy felmérje a mozgósítási tevékenység valamennyi területére kiterjedően a központi célkitűzések, szabályzatok, utasítások, előljárói parancsok és intézkedések végrehajtásának helyzetét.

A valóságos állapot megállapítása és az előző ellenőrzés alapvető tapasztalataival történő összevetés útján értékelje a mozgósítási feladatok teljesítését az egység „M” készségét, hadrafoghatóságát.

A HKSZ és „M” részlettervek ellenőrzése keretében állapítsa meg a személyi, anyagi-technikai és egyéb biztosítottságot, az egység hadiállományának összekovácsoltsági szintjét.

Vizsgálja az „M” törzs, „M” tiszt, „M” munkákkal megbízott tiszt (a továbbiakban „M” apparátus) tevékenységének határfokát, erkölcsi, politikai állapotát és fegyelmi színvonalát.

A tényleges helyzetet összehasonlítva az előírt feladatokkal és követelményekkel tárja fel a kívánt cél elérését akadályozó okokat, ezek megszüntetésének módját, szabja meg a fejlődést elősegítő rendszabályokat.

Segítse a problémák tisztázása, az egyes rendelkezések céljának és lényegének megmagyarázása, a helyszínen foganatosított intézkedései útján az „M” apparátust szakmai feladatai teljesítésében.

Annak érdekében, hogy az ellenőrzést végrehajtó bizottság a konkrét ellenőrző feladatok megkezdése előtt képbe kerüljön, célszerű előzőleg az „M” apparátus vezetőjét az alábbi kérdésekre kiterjedően beszámoltatni.

A mozgósítás végrehajtásának rendje:

- a riasztás rendszere, megszervezése;
- a mozgósítás időszakára tervezett politikai munka célkitűzései, tartalma és a végrehajtásra vonatkozó elgondolás;
- a személyi állomány fogadása, elosztása, bevonulási hely munkájának mechanizmusa;
- a népgazdaságból biztosított technika átvétele, az átvételi helyen folyó munka mechanizmusa;
- a helyszínen tárolt anyagok kiadásának rendje, módszere;
- az „M” utalványon biztosított anyagok felvételezésének és kiszállításának módja;
- az MN kik. főf. 0018-as intézkedésének a feldolgoztatása, az összekovácsolás megszervezése az „M” készenlét végéig;
- az „M” előkészítettsége objektumon belül és kívül;
- az „M” határidős jelentések gyűjtésének rendszere, továbbítása az előljárónak;
- a „GYÉMÁNT” különböző változatai végrehajtásának rendje.

A lebiztosított személyi állomány értékelése:

- a biztosítási körzet nagysága, ezzel kapcsolatos esetleges problémák;
- a személyi állomány kiírásának tapasztalatai, a biztosított tartalékosok átlag fluktuációja;

- a kiírt állomány összetétele, képzettségi foka;
- a fontosabb parancsnoki és politikaimunkás beosztásokba, párt- és KISZ-funkciókba beosztott állomány alkalmassága.

A népgazdaságból biztosított technika értékelése:

- a biztosítási körzet nagysága, technika határidőre történő beérkezése;
- a személyi és gk. együttes biztosítás;
- a biztosított technika műszaki állapotának aránya.

A megalkítandó egység (-ek) anyagi-technikai ellátottsága:

- helyszínen tárolt anyagok és technikai eszközök;
- „M” utalványon biztosított anyagok és technikai eszközök, ezek felvételezhetősége;
- helyszíni anyagtárolás körülményei, karbantartás helyzete.

A mozgósítást akadályozó tényezők:

- ezek okai, megszüntetésének lehetőségei;
- milyen segítséget igényel az előljárótól.

Következtetések, javaslatok

A beszámoló folyamán célszerű lépésről-lépésre végigmenni az elrendeléstől a készlet eléréséig minden folyamaton. Ennek alapján mérlegelni, hogy a jelentett megoldás a legcélszerűbb-e. Ajánlatos mindent indokoltatni. Ha adott feladat végrehajtására több változat lehetséges, meg kell vizsgálni, hogy a legcélszerűbbet választották-e ki.

A beszámoló befejezéséig a bizottság kialakult véleményét ajánlatos összefoglalni.

Az „M” tevékenység részletes ellenőrzése során a fő figyelmet a következő kérdésekre célszerű fordítani.

Az „M” végrehajtásának tervezése:

- a HKSZ utasítás, az „M” utasítás és végrehajtási utasításai, valamint az előljárók által megszabott követelményeknek megfelelő valamennyi okmány ki van-e dolgozva, azok az előírásoknak megfelelő módon vannak-e elkészítve;
- a tervek és okmányok logikus idő- és sorrendben, differenciáltan tartalmazzák-e mindazon feladatokat, amelyeket a mozgósítás során végre kell hajtani, az egyes tervek, az egység HKSZ tervével és egymással összhangban vannak-e, nincsenek-e átfedések;
- a tervek és okmányok – szövegben, táblázatban, grafikusán – csak a valóban szükséges adatokat tartalmazzák-e;
- a különböző tervek és okmányok megfelelnek-e konkrét rendeltetésüknek, mennyire áttekinthetők és kezelhetők, alkalmasak-e a rendszeres, pontosítások és helyesbítések egyszerű és gyors elvégzésére;

- a tervek és okmányok kidolgozásával, naprakészességük biztosításával, tárolással és titokvédelmükkel kapcsolatos követelmények milyen mértékben vannak betartva;

- az „M” tervezéssel kapcsolatban milyen alapvető problémák jelentkeznek, milyen általánosítható tapasztalatok vonhatók le és milyen célszerű javaslatok, megoldási formák érdemelnek különös figyelmet.

A mozgósítás vezetésének előkészítettsége:

- a mozgósítás vezetésére hivatott szervezetek (MVCS) létre vannak-e hozva;

- a vezető szervek személyi feltételei biztosítják-e a feladatok maradéktalan végrehajtását;

- a személyi állomány felkészítettségének foka;

- a vezetési okmányok tartalmazzák-e mindazon adatokat, amelyek a mozgósítás fesztes irányításához szükségesek, azok naprakészége és összhangja a megalkandó (-k) HKSZ-„M” terveivel;

- a vezetési pontok előkészítettsége, az összeköttetés biztosíthatósága a különböző vezető szervek között és az előljárával.

Az „M” hadtápbiztosítás, fegyvernemi anyagi-technikai biztosítás:

- a szükségletek megállapítása az érvényben levő HKSZ utasítás és hadinormák alapján történt-e, az ellátási tervek és egyéb számvetések pontossága;

- hogyan van biztosítva az „M” utalványon levő anyagok és technikai eszközök határidőre történő felvételezése;

- hogyan szervezték meg a bevonult állomány ruházatának cseréjét, illetve a polgári ruhában bevonultak beöltöztetését;

- az MZ anyagok és technikai eszközök a követelményeknek megfelelően vannak-e tárolva és csoportosítva, végrehajtják-e a készletek időszakos karbantartását, frissítését és cseréjét, tárolásuk málházáshoz előkészített állapotban történik-e;

- a technikai eszközök hadrafoghatósága hogyan van biztosítva, azok műszaki állapota lehetővé teszi-e az igénybevételüket, a népgazdaságból biztosított eszközök műszaki állapota;

- végrehajtják-e az NG-i technika éves szemléjét;

- biztosítják-e az anyagok alegységeknél történő gyors kiadását és személyhez kötését;

- a technika és fegyverzet kikonzerválásához szükséges anyagok biztosításának rendje;

- milyen megoldandó problémák észlelhetők.

A biztosított személyi állomány értékelése:

- az „M” személyi szükségletek fel vannak-e 100%-ra töltve, ha nem mi az oka;

- a ht. és t. tiszti állomány aránya biztosítja-e az egység háborús feladatainak maradéktalan végrehajtását;

- a korszerűen képzett állomány aránya a szükségszerűen megfelelőhöz viszonyítva;

- az „M” végrehajtásába bevont ideiglenes polgári munkaerő fel van-e készítve feladatai ellátására;
- a Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságok biztosítják-e normaidőn belül a ht. állomány bevonultatását;
- végrehajtják-e rendszeresen a Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságokkal az egyeztetéseket, ezeket hogyan dokumentálják;
- az átadandó személyi keretek útbaindítása, illetve a beérkezők fogadása meg van-e szervezve;
- szükséges-e a személyi állományban cserék végrehajtása, ha igen milyen állománykategóriából, hány fő (a beosztások megjelölésével).

Az „M” apparátus által a személyi biztosítással kapcsolatban jelentetteket a Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságokon (ha több biztosít 1-2-nél) is ajánlatos kontrolálni.

Egyéb az „M” végrehajtását befolyásoló tényezők:

- az egység összekovácsoltsági foka lehetővé teszi-e hadműveleti alkalmazást;
- a megalakulási helyek biztosítják-e a személyi állomány és technika tervszerű átvételét, esetleges pihentetését;
- biztosított-e az összeköttetés az előljárával és az alegységek között, a távbeszélő végpontok ki vannak-e jelölve;
- az „M” végrehajtása utáni időszakra rendelkeznek-e az elvonuláshoz, alkalmazáshoz szükséges alapokmányokkal, rejtett vezetési eszközökkel, szabályzatokkal.

Az „M” apparátus személyi állományának belyzete:

- erkölcsi-politikai állapota, fegyelmi helyzete;
- politikai, általános és katonai műveltsége;
- „M” beosztásnak megfelelő katonai, szakmai ismeretei;
- tájékozottsága az „M” munkák terén.

Az ellenőrzés befejezése után a bizottság összegezze a megállapításait és értékelje az „M” tevékenység és készenlét szintjét.

Ezt követően célszerű elkészíteni az ellenőrzési „Jegyzőkönyv”-et, melybe ajánlatos meghatározni a hiányosságok kijavításának határidejét is. Ennek alapján az „M” apparátus teljes állománya részére célszerű átfogó tájékoztatást adni a tapasztalatokról és meghatározni a legsürgősebben kijavítandó hiányosságokat.

Az „M” összekovácsolási gyakorlatok ellenőrzése

Az „M” összekovácsolási gyakorlatok során az alábbiakat tartjuk fontosnak ellenőrizni.

Az egység ügyeleti szolgálat tevékenységét (békében élő egységeknél):

- a mozgósítás elrendelésére vonatkozó parancs vételét, jogosságának megállapítását és visszaigazolását;

- a Kossuth-adó hallgatásának megkezdését;
- a személyi állomány riasztásának és értesítésének végrehajtását;
- a személyi állomány beérkezésének előjegyzését;
- a harcérték megállapítását;
- a felkészülést a mozgósítási feladatok végrehajtására;
- az egység ügyeletes utasításban rögzített egyéb feladatai végrehajtását.

A mozgósítási feladatok vezetését:

- a parancsnok és „M” apparátus tevékenységét;
- MIOCS megalakulását, okmányait, működése rendjét és tevékenységét;
- a parancsnoki közegek tevékenységét saját alegységük megalakításában, a részükre kidolgozott tervek alapján képesek-e a feladatok tervszerű végrehajtására, a parancsnoki foglalkozásokon fel lettek-e kellő mértékben készítve.

Az MVCS tevékenységét:

- a személyi fogadó, átvevő, elosztó és felszerelést kiegészítő hely működését;
- a párt- és KISZ-tagság nyilvántartásba vételét;
- az alegységektől kirendelt összekötők ténykedését;
- a BH együtt tartását és foglalkoztatását;
- a szükséges orvosi vizsgálatok megszervezését;
- a hajvágás lehetőségeinek biztosítását;
- a gépjármű fogadó, átvevő hely működését, a javítócsoportok munkáját és az üzemanyag utántöltés megszervezését;
- a személyi állomány és technikai eszközök átvételének mechanizmusa milyen mértékben elégíti ki az igényeket, e téren az adott körülményeknek a legjobban megfelelő módszerek vannak-e alkalmazva.

A mozgósítás hadtápbiztosítását:

- az egység ellátottsági fokát valamennyi anyagnemre és technikai eszközre vonatkozóan, ez biztosítja-e a hadrafoghatóságot;
- a központi raktárakban tárolt anyagok felvételezését és a saját raktárakban meglévő anyagok kiadásának rendjét;
- alegységeken belül az anyagok kiadását;
- a fegyverzet és technika kikonzerválásához szükséges anyagok és eszközök biztosítását;
- a ruházati cikkek cseréjének, polgári ruházatban bevonultak részére hadi-ruházat biztosítottságát;
- a személyi állomány folyamatos ellátásának megkezdését, különös tekintettel az étkeztetés végrehajtására (első étkezéshez szükséges étel és melegítő italok kiadása stb.).

A személyi állomány összetételét:

- a korszerűen képzett szükségszerűen megfelelő és beosztására nem megfelelő állomány arányait;
- a t. hadkötelesek korcsoportok szerinti megoszlását;
- a Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságok hány olyan tartalékos vonultattak be, akik nem szerepelnek az egység nyilvántartásában;

- a saját gépjárművel bevonulók arányát, a gímű. vezetői beosztásokba biztosítottak rendelkeznek-e jogosítvánnyal.

A mozgósítás időszakára előírt *kiképzési feladatok végrehajtását*:

- az MN kik. főf. 0018/1974. sz. utasításában elrendelt tervek és okmányok meglétét, azok aktivizálását, a kiképzés személyi és tárgyi feltételeinek biztosítását;

- az előírt kiképzések levezetését, azok színvonalát;

- a foglalkozások hatékonyságát;

A mozgósítás időszakában végzett *politikai munkát*, a párt-, és KISZ-szervezetek megalakítását.

Az „M” *készlet elérését*:

- a málházás végrehajtását;

- az egység szemléjét;

- oszlopképzést, elvonulást és menetbiztosítást.

A *gyakorlatot követő leszereléskor*:

- a t. állomány búcsúztatását;

- a leszerelés és technikai eszközök visszaadásának szervezettségét;

- az MZ anyagok és technikai eszközök karbantartásának, letárolásának megtörténtét;

- az „M” okmányok meglétét.

A gyakorlatot követő két héten belül célszerű elkészíteni az értékelést és azt kiadni a végrehajtóknak. Az értékelés következtetés részében a végrehajtás szintjét egy egységes követelmény rendszer (szempontok) alapján javasoljuk megállapítani.

Abban az esetben, ha a mozgósítást szakharcászati gyakorlat követi az értékelést komplex módon ajánlatos végrehajtani.

Annak érdekében, hogy a gyakorlat tapasztalatai – a mozgósítási munkálatok minőségi javítása érdekében – széles körben ismertté váljanak minden esetben az „M” apparátus bevonásával közös értekezleten célravezető az értékelést megtartani.

Az ellenőrzések megszervezése

Az „M” tevékenység ellenőrzése *végrehajtható* önállóan, vagy más jellegű ellenőrzési feladat (HKSZ ellenőrzés, felügyeleti szemle, parancsnoki ellenőrzés stb.) keretében. Alapvető követelmény e téren, hogy az egységek felesleges többszöri zavarása elkerülésének érdekében az egyes ellenőrzési feladatok össze legyenek hangolva és egy időben kerüljenek lefolytatásra.

Az „M” tevékenység részletes ellenőrzését ötéves és ezen belül éves *tervek* alapján célszerű végrehajtani.

Az ötéves és éves terveket a tervidőszakot megelőző év szeptember 30-ig javasoljuk elkészíteni és jóváhagyásra az előljáróhoz felterjeszteni.

A tervek összeállításánál az alábbi követelményeket tartjuk szükségesnek érvényesíteni:

- ötévenként egyszer bizottságilag részletesen ellenőrizve legyen valamennyi „M” apparátus tevékenysége;
- évente egy középirányító szerv (MBF, TEB, TMB, KBF-ség), dd. pság. stb. ellenőrzése kerüljön végrehajtásra;
- az „M” összekovácsolásai rendszergyakorlatokra tervezett egységek bizottsági ellenőrzése a gyakorlatok előtt a tárgy-, vagy azt megelőző évre legyen ütemezve;
- az MNHF-ség SZF-ségei az MN tábori hadtápbba tartozó szakalakulataik közül ötévenként legalább egyet ellenőrizzenek;
- abban az esetben, ha adott évben több vezető szerv is van „M” összekovácsolási gyakorlatra tervezve, illetve ha adott egység az ötéves terv időszakában többször van gyakorlatra tervezve, és a bizottsági ellenőrzése már megtörtént, vagy későbbi évre van ütemezve, céll ellenőrzést ajánlatos tartani;
- minden egyes bizottsági ellenőrzést visszaellenőrzés kell, hogy kövessen, melynek időpontját a hibák kijavítására adott határidőhöz célszerű igazítani;
- a békében élő egységek ellenőrzését a HKSZ ellenőrzés, vagy felügyeleti szemle keretében kell végrehajtani, de kapcsolható az parancsnoki ellenőrzéshez is.

Az ellenőrzési feladat végrehajtása előtt legalább egy hónappal *célszerű kijelölni a bizottságot* és ezáltal biztosítani az időt annak felkészítésére.

A bizottság összetételét úgy javasoljuk meghatározni, hogy az képes legyen a mozgósítási munka minden területét átfogni. Ennek megfelelően abba:

- az ellenőrzésre kerülő egység háborús alkalmazását;
- a HKSZ és „M” tevékenységet;
- a személyi biztosítást és kieg. munkát;
- az „M” hadtápbiztosítást, fegyvernemi anyagok tervezését átfogóan ismerő, jól képzett tiszték jelölhető ki.

A bizottság létszámát és konkrét összetételét természetesen az ellenőrzési feladat méretei (egy, vagy több hadrendi elemet kell ellenőrizni), tartalma (az MZ anyagok rovincsolására sor kerül-e) és jellege (önállóan, vagy más feladat, pl. HKSZ ellenőrzés keretében történik-e) határozzák meg.

A bizottság tagjaitól, illetve a céll ellenőrzésre kijelölt személyektől a felkészülés időszakában meg kell követelni, hogy az általuk vizsgálandó területeket a legapróbb részletekig dolgozzák fel. Ennek keretében tanulmányozzák:

- az előző (legutolsó) ellenőrzés során felvett jegyzőkönyvet (megállapított hiányosságokat és eredményeket), valamint az azóta eltelt időben végrehajtott ellenőrzésről készített feljegyzéseket, továbbá személyi és anyagi vonatkozású „M” készségjelentéseket és az ellenőrzésre kerülő, személyi-anyagi és technikai biztosítottságot;
- az előjárók által a hiányosságok felszámolása érdekében foganatosított intézkedéseket (parancsokat, utasításokat), az azokban megszabott határidőket;
- az ellenőrzéssel kapcsolatos érvényben levő összes parancsot, utasítást, rendeletet és hadinormákat.

A felkészülést követően kell elkészíteni az ellenőrzés részletes tervét és azt az illetékes előljárával jóvá kell hagyatni.